

Környezetóra a múzeumban

Nagy Judit¹

Abstract **Science lesson in a museum.** Nowadays museums have gained more important role in the education and scientific researches – apart from their traditional tasks. Their educational activities are continuously strengthening, so the cooperation between schools and museums could be more emphasized. The museums – as a platform of education outside the school – can make the scholar education more effective and successful with the help of interactive tools. Its unique atmosphere can support to the formation and improvement of the complex point of view and may deepen and complete the knowledge gained during lessons. It also explains, shows, urges for cooperation, further thinking and for the development of the practical skills.

Keywords school, museum, museum-pedagogy, environmental classes, education in museums

Múzeum és iskola kapcsolata – fókuszban egy saját tervezésű múzeumi órával

*„A múzeumok lényegi részét képezik
annak a tágabb kulturális környezetnek,
amelyben az iskolai tanulás folyik és fejlődik.”*

D. Anderson

Manapság a múzeumok – immár Magyarországon is, más országokhoz hasonlóan – tradicionális feladataikon túl szerepet vállalnak az oktatásban is. Oktatási aktivitásuk folyamatosan erősödik, ezáltal egyre hangsúlyosabbá válik az iskolák és a múzeumok közötti együttműködés.²

„A múzeum sajátos közege nagyszerűen beépíthető a tanulás folyamatába, mert háromdimenziós környezetben különféle helyzetek (formális, nem formális, informális) megteremtésével szinte játszva segíti a tanulást.”³

1 Intézmény: Lorántffy Zsuzsanna Református Általános Iskola és Gimnázium
E-mail: nagy-tombor@t-online.hu

2 Takács Anett – Walter Imola: Előszó. In: Takács Anett – Walter Imola (szerk.): Múzeum és pedagógia. In: Múzeumpedagógia. Múzeumok nagyító alatt. Tanulmányok a Kaposvári Egyetem múzeumpedagógiai konferenciájának előadásából. Kaposvár, KE PK, 2012. 6.

3 Walter Imola – Takács Anett: Felnőtteknek szóló múzeumi foglalkozások tervezésének vizsgálata az érzelem- és/vagy viselkedésszabályozás tükrében. In: Takács Anett – Walter Imola (szerk.): Múzeum és pedagógia. In: Múzeumpedagógia. Múzeumok nagyító alatt. Tanulmányok a Kaposvári Egyetem múzeumpedagógiai konferenciájának előadásából. Kaposvár, KE PK, 2012. 184.

Pedagógusként – alkalmazkodva az új kihívásokhoz – szívesen viszem tanítványaimat múzeumba, kiállításokra. Fontosnak tartom a múzeumi alkalmak bevonását a tanulási folyamatba, hiszem, hogy a jó, a szép szó nélkül, csak a pusztán látványával is képes hatni rájuk. Bízom benne, hogy a múzeumi környezetben szerzett tudás, élmények és ismeretek kiegészítik, erősítik, tartóssá teszik az iskolai tanulási tartalmakat.

Munkám célja a múzeumok és az iskola kapcsolatának vizsgálata volt. Mindenekelőtt a múzeumi kiállítások, mint az iskolai tanulást kiegészítő iskolán kívüli tanulási szintek, hasznosíthatóságát állítottam középpontba a Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum egy választott kiállítása kapcsán.

Tanulás a múzeumban

A múzeum mint iskolán kívüli tanulási szintér interaktív eszközökkel hatékonyabbá, sikeresebbé teheti az iskolai tanulást. Sajátos atmoszférája hozzájárul a komplex látásmód kialakításához, fejlesztéséhez, elmélyíti, kiegészíti az iskolai tanórákon szerzett tudást, magyaráz, szemléltet, együttműködésre, továbbgondolkodásra ösztönöz, jól használható a képességek, készségek fejlesztésére.⁴

Ugyanakkor a múzeumi ismeretszerzés nem pótolhatja az iskolai tanítási órát, de a hagyományos környezetből kilépve a gyermek más kontextusban találkozhat a tananyaggal, játszva, szórakozva („edutainment” = szórakozva tanulás) mélyítheti el már meglévő ismereteit, illetve szerezhethet újakat.

A múzeumi tanulás ideális esetben szabad elhatározás után, rendkívüli élmény kiváltotta, érdeklődés vezérelte tanulás.⁵ A múzeumi ismeretsajátítás során a gyermek figyelme elkalandozhat, „rábambulhat” tárgyakra, nem kell szorosan a tananyagra koncentrálnia. Az egész múzeumi környezet arra készlet, hogy a figyelmüket többfelé irányítsa. A tananyagot a gyermek – így az iskolában rendelkezésre álló lehetőségekhez képest – komplexebben tudja feldolgozni. Az iskolaitól eltérő gyakorlatok, pedagógiai megoldások kiválóan alkalmasak arra, hogy fejlesszék a tanulók kompetenciáit, készségeit, képességeit.⁶

A múzeumban többnyire együttműködésen (kooperáción) alapuló tanulás folyik. Az időpontot a felhasználó, vagyis a tanár, a diák választja meg. Nincs értékelés vagy bizonyítvány, ezáltal felszabadultabbak a gyerekek.⁷

4 Walter Imola – Takács Anett: Pedagógusok új szerepben, múzeumpedagógiai módszerek alkalmazása a gyakorlatban – mint új perspektíva. In: A református tanítóképzés múltja, jelene, jövője. Szerk: Pinczésné dr. Palásthy Ildikó. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképzés Főiskola, Debrecen, 2011. 130.

5 Vásárhelyi Tamás – Sinkó István: Múzeum az iskolatáskában. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 121.

6 Vásárhelyi Tamás – Sinkó István: Múzeum az iskolatáskában. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 89.

7 Miotto (2003) formális és informális tanulás különbségeit taglaló táblázata alapján. In: Vásárhelyi Tamás – Sinkó István: Múzeum az iskolatáskában. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004. 90.

1. táblázat | A múzeum és iskola közötti kapcsolat jellemzői

Az együttműködés segítői	Az együttműködés akadályozói	A kapcsolatépítés lehetőségei
<ul style="list-style-type: none"> • iskolavezetések, pedagógusok, akik felismerték a múzeumok jelentőségét az oktatási munkában • a szülők, akik támogatják a gyerekek múzeumba járását • személyes szakmai tapasztalat • országos támogató intézkedések (pl. MÁV-utazás, és belépő az országos múzeumok állandó kiállításai) • a különböző kiadványok; múzeumpedagógiai ismertető, programfüzetek, feladatlapok, sétáló füzetek, vezető, módszertani könyvek növekvő száma, beszerezhetősége • múzeumok kínálta lehetőségek a pedagógusok részére; továbbképzések, bemutatók, ismertető a múzeum állandó kiállításairól, múzeumpedagógiai foglalkozásairól, lehetőségeiről az oktatási munkába való bevonásáról • bővülő információs tájékoztatói lehetőségek; internetes kapcsolattartás, múzeumi honlapok, a múzeumok kínálatának összegyűjtése, hozzáférhetővé tétele 	<ul style="list-style-type: none"> • az iskolai órarend problémái, óracserék, a hiányzó pedagógusok helyettesítése • kísérőtanárok (kísérési díj kérdése) • múzeumi órák beszámítása az időkeretbe • különböző szakmai anyagok hozzáférési nehézségei • csoportlétszám, csoportbontás kérdése • közlekedés • tanárok, tanulók túlterheltsége • különböző emberi tényezők: érdektelenség, lelkesedés hiánya, hozzáállás • információhiány, párbeszéd hiánya, motiváció hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> • kereslet-kínálat egyeztetése • országos programok lehetőségeinek kihasználása • országos és helyi pályázatokon való részvétel • a múzeumok által a pedagógusoknak szervezett programokon való részvétel • visszajelzés (feedback) a múzeumnak a foglalkozásról, kiállításról • múzeumi kiadványok beszerzése • médiafigyelés, múzeumi honlapok látogatása • országos programok figyelése

Forrás: Saját készítésű forrás⁸ alapján

8 Múzeum és iskola 2009. Múzeumok a közoktatás szolgálatában. Kutatási jelentés. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2009. 5., 71–100.

A sikeres együttműködés legfontosabb feltételei: az iskola és múzeum közötti kölcsönös és közvetlen kommunikáció, pedagógusok egymás közötti kooperációja (jó gyakorlatok átadása, komplex ötletek kidolgozása több tantárgyi kapcsolódás esetén), közlekedés megkönnyítése (lásd például MÁV vonalain, részletes információ: http://www.mav-start.hu/utazas/csoportos_menetjegy_valtas.php), pedagógusokat felkészítő múzeumi kiadványok, továbbképzések, önálló, illetve közös pályázatok iskolai ingyenes-kedvezményes múzeumlátogatásokhoz.

A múzeumpedagógia fogalma

A múzeumpedagógia fogalmi definiálását nehezíti a használatban lévő gazdag terminológia (mint múzeumi népművelés, múzeumi közművelődés, múzeumi mediáció, közönységkapcsolatok, gyerekek oktatása, múzeumi tanulás).⁹

Az egyik legnépszerűbb meghatározás: „Az iskolán kívüli ismeretszerzés, ismeretközvetítés sajátos, múzeumban megvalósuló formájával foglalkozó pedagógiai elmélet és gyakorlat; a múzeum gyűjteményi anyaga, kiállításai, az ott folyó kutatómunka és a múzeum látogatói közötti közvetítőtevékenység azon területe, amely a gyermek- és ifjúsági korosztállyal foglalkozik. Közvetlen célja a múzeumi anyag (gyűjtemény, kutatómunka, kiállítás) sokoldalú és élményszerű megismertetése. Hosszabb távú célja a múzeumok által nyújtott kulturális ismeret és élmény igénylésére, ezáltal pedig múzeumi látogatóvá nevelés.”¹⁰ Fő feladatai: az iskolán kívüli nevelőmunka megvalósítása, koordinálása, dokumentálása, a különböző célcsoportokhoz igazodó differenciált didaktikai módszerek kidolgozása; az új és régi látogatók figyelmének felkeltése és aktív résztvevővé nevelése; az életkori sajátosságokat figyelembe vevő programok szervezése; kiadványok szerkesztése.¹¹

A múzeumpedagógia módszerei: a tárlatvezetés, feladatlap, foglalkoztatófüzet, manuális tevékenység, tárgykészítés, drámapedagógiai módszerek, vetélkedő, társasjáték, vita, projekt-módszer, történetmesélés. E módszertanra építve Magyarországon a következő programtípusok között válogathatunk: tematikus interaktív foglalkozások (jelmezes történelmi játékok, történelmi játszóház); tematikus komplex foglalkozások; tematikus múzeumi órák; kreatív, kézműves-foglalkozások; múzeumi szakkörök, táborok; tematikus hetek; szabadegyetemek; előadások.¹²

9 Takács Anett: A művészeti nevelés jó gyakorlatai hazai múzeumokban – múzeumpedagógia, a pedagógusok nélkülözhetetlen eszköztára. In: Gyermeknevelés I. évf. 2. sz. 2013. 48–56. http://old.tok.elte.hu/gyermekneveles/2_szam/Takacs_Anett.pdf

10 Palotainé Simon Ilona: A múzeumpedagógia elméleti alapjai. In: Múzeumpedagógiai tanulmányok I. Foghtty Krisztina – Szepesházyné Kurimay Ágnes (szerk.), Budapest, ELTE PPK Oktatásmódszertani Központ, 2003. 11.

11 Uo.

12 Uo.

Az erdő élővilága – Saját tervezésű múzeumi óra a Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeumban

A tematikus múzeumi óra általános jellemzői

A múzeumi körülmények között megtartott tanóra, a pedagógus és a múzeumpedagógus szoros együttműködésére épül.

Az első lépés az előkészítés. Ebben a fázisban határozza meg a célokat, készül fel a pedagógus a múzeumlátogatásra, segédanyagokat gyűjt, egyeztet a múzeummal. Lépésről lépésre meg kell terveznie, mit tesz majd a gyermek a múzeumban. Majd felkészíti tanulóit. Fontos, hogy ezt még az iskolában megtegye.

A pedagógus feladatai:

- Meg kell határozni, hogy mi a múzeumlátogatás célja (lehet például: új ismeretek közlése, összefoglalás, demonstrálás, megemlékezés stb.).
- Számba kell vennie, mivel akarja összekapcsolni a látottakat (például: tananyag belül más anyagrészekkel, egyetemes és magyar vonatkozásokkal, más tárgyakkal, helytörténettel stb.).
- Fel kell készítenie a tanulókat (a múzeumlátogatás lényegére, a múzeum, mint intézmény jelentőségére, a múzeumi viselkedés normáira).
- El kell döntenie, milyen módszert alkalmazzon, mely segédanyagokat, programokat használja fel a múzeum kínálta lehetőségekből, mik legyenek a megfigyelési szempontok.

Mindezek után jöhet a múzeumlátogatás. A múzeumban a megérkezés után rövid tájékozódás, tájékoztatás történik a múzeumpedagógus segítségével. Majd a csoport megtekint a pedagógus által meghatározott célhoz kapcsolódó kiállítást a megadott szempontok alapján, például feladatlappal, mindig tanítói/tanári irányítással, közreműködéssel. Végül a múzeumlátogatás rövid összefoglalással zárul. Fontos a nyitott kérdések megválaszolása, ha szükséges a múzeumpedagógus bevonásával. Befejezésül a látottakat az iskolában is összegezni, értékelni kell.¹³

A saját óra előkészítése

A foglalkozás címe: Az erdő élővilága (részösszefoglalás)

A foglalkozás célcsoportja: általános iskola negyedik osztály (23 fő)

Alkalmazott munkaformák: frontális, csoport- és egyéni munka

Helyszín: a múzeum vetítőterme

Tantárgy: környezetismeret

Tantárgyi kapcsolódás: magyar, rajz, ének

Előkészületek: Előzetes anyaggyűjtés, a kapcsolódó szakirodalom felhasználásával. A kiállítás alapos megismerése. A felkészülés folyamata: kapcsolatfelvétel a Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum egyik múzeumpedagógusával (a tervezett foglalkozás előtt egy héttel), a kiállítás kiválasztása (a múzeumpedagógussal egyeztetve, jelen esetben a témához a „Természeti örökségünk” című kiállítást választottam), a gyerekek

¹³ Takács Anett: Animáció – múzeumpedagógiai ismeretek. Kaposvár, Együd Árpád Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény. 2010. oldalszám nélkül

előzetes tudása, feladatok összeállítása, anyagszükséglet meghatározása (mindez a múzeumpedagógussal közösen megbeszélve).

Az oktatási cél: A környezetismeret órákon tanultak elmélyítése, új ismeretek szerzése

Nevelési cél: A foglalkozás hatására fejlődjön önkifejezési és együttműködési készségük, kreativitásuk, növekedjen a kíváncsiságuk a múzeumok és kiállítások iránt.

Várt eredmény: Az iskolai tananyaghoz kapcsolódó múzeumi foglalkozás során a gyerekek szórakozva tanulnak, a megtanultak hosszabb távon bevésoódnak, a megszerzett ismereteket a későbbiek során is hasznosítani tudják.

Fejlesztendő kompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, a hatékony, önálló tanulás kompetenciája, szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképeség, kifejezőképesség, tolerancia, kivárási képeség.

Mindezek megvalósítása érdekében a gyerekek aktivitásán alapuló módszereket, munkaformákat választottam.

Felkészülés az iskolában: Az iskolában a látogatás előtt érdemes külön felkészítő órát tartani, mely során akár játékos formában felhívjuk a figyelmet a múzeumlátogatásra, annak céljára, a múzeumi viselkedés szabályaira. Az életkori sajátosságokhoz igazodva interaktív módszerekkel a gyermekek érdeklődése fokozható (kisebбекnél például jól beválhat a tojásmegórző játék, mely során a kifújt és törekeny tojást, amely megszemélyesíthet akár egy múzeumi tárgyat, az egész nap során mindenhol visszük magunkkal, miközben óvjuk attól, hogy eltörjön, s felhívhatjuk a figyelmet a múzeumi tárgyakkal való bánásmódra is, akinek sikerül épségben megóriznie, akár jutalmat is kaphat).

A negyedik osztályos környezetismeret tananyagban az első nagy témakör az erdő élővilága. Minden évben nagyon szerették a gyerekek ezt a témát, mert mindenki volt már erdőben. Együtt is voltunk második osztályban egy délutáni tanóra keretében, és nagyon sok mesének, kedves történetnek helyszíne az erdő, szereplői az erdő lakói. Mindenkinek volt egy érdekes története, hogy mit látott, vagy milyen szokatlan dologra figyelt fel. Ahogy haladtunk előre a tananyagban, látszott, hogy jön a részösszefoglalás ideje. Előző óra végén mondtam, hogy egy kicsit másfajta részösszefoglalás lesz, mint amilyent az iskolában szoktunk, sőt nem is az iskolában lesz az óra. Ekkor nagyon kíváncsiak lettek a helyszínrre. Barkochbázva kitalálták, hogy múzeumba megyünk. De hogyan kell ott viselkedni? Mivel kiállításra és könyvtárba is kísértem már őket, megbeszéltük, hogy a viselkedés szabályai nagyon hasonlóak. Elmondtam, hogy az óra két részből fog állni, és egy nagyon kedves múzeumpedagógus néni fog segíteni nekünk. Aki már járt múzeumban, azért izgult, hogy milyen ott egy foglalkozás, aki még nem járt múzeumban, az pedig nehezen tudta elképzelni, de nagyon várta az órát.

A múzeumi óra lebonyolítása

A foglalkozás a pedagógus és a múzeumpedagógus együttműködésével valósult meg. A megérkezéskor megtörtént a kölcsönös bemutatkozás, s a múzeumpedagógus mondtott pár mondatot a múzeumról. Rákérdezett, hogy ki volt már ott, és mit látott, mennyire tetszett neki. Az osztály felének voltak már élményei a múzeummal kapcsolatban, s mivel felük a környező településekről érkezik, ez mindenképpen jó aránynak tekinthető.

Az órát két részre osztottuk, az első részben irányításom alatt az általam tanított ismereteket rendszereztük egy kicsit másként, mint ahogy azt az iskolában szoktuk.

A még az iskolában beosztott csoportokban dolgoztak a gyerekek Ezek képesség alapján vegyes csoportok, így minden csoport egyenlő eséllyel indult. Ez számukra – akkor még – egy viszonylag új munkaforma volt, így biztosított volt az állandó figyelem. Közben azonban a munkaformákat is váltogattam, hol az egész osztállyal beszélgettem, hol csoportmunka zajlott (például kirakóval), hol pedig önállóan kellett dolgozniuk (például rejtvényvel).

2. táblázat | A múzeumi óra első felének feladatai

Téma és terem	Feladat	A feladat célja	Mit fejleszt?
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme.	erdős puzzle kirakása csoportonként	ráhangelődés az óra témájára, motiválás	analizáló-szintetizáló, illetve megfigyelő képesség
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme	három tanult fa formája alapján a fa fajtájának megállapítása, majd hozzá kellett rakni a levelüket és a termésüket	rész-egész viszonyának ellenőrzése	analizálás-szintetizálás
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme	rejtvény egy újabb tanult fafajta lett a megoldás, majd az Erdő, erdő, erdő című dal éneklése	a tanult ismeretek ellenőrzése	emlékezet és logikus gondolkodás
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme	feladat: keresztrejtvény – egy másik jellegzetes erdei növényfajta volt a megoldás (cserje).	a tanult ismeretek ellenőrzése	emlékezet, logikus gondolkodás és döntési képesség fejlesztése
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme	egy fát és egy cserjét kellett rajzolniuk, majd a részeit tartalmazó szókártyákat kellett a megfelelő kép alá tenni	a tanult ismeretek ellenőrzése	rész-egész viszonya és analizáló-szintetizáló képességük
Az erdő növényvilágának részösszefoglalása. Helyszín: a múzeum vetítőterme	egy rajzon az erdő állatai bújtak el. Azokat kellett megnevezni, és elmondani, hogy erdő mely szintjén élnek, mit tanultunk róluk, milyen érdekesség figyelhető meg életvitelükben.	a tanult ismeretek ellenőrzése	emlékezetüket, analizáló-szintetizáló képességük fejlesztését, illetve az ok-okozati összefüggések felismerése.

Általánosságban elmondható, hogy fejlődött a gyerekek alkalmazkodási, tolerancia- és kivárási képessége.

Innen vette át az óra vezetését a múzeumpedagógus. A múzeum kiállítótermébe mentünk, ahol a Természeti örökségünk című kiállítás látható. Itt a somogyi erdőben élő állatokat láthattuk, sőt, ha csendben maradtak, még a hangjukat is meghallhattuk. Eddigre már egy kicsit fáradtak voltak a gyerekek, de ez jó ötlet volt arra, hogy ne legyen magatartási probléma. A múzeumpedagógus frontálisan dolgozott a gyerekekkel, mert új ismereteket közölt, illetve a gyerekek maguk jöttek rá megoldásokra.

3. táblázat | A múzeumi óra második felének feladatai

Téma és terem	Feladat	A feladat célja	Mit fejleszt?
Kiállítóterem	hangfelismerés	motiválás	
Kiállítóterem	találós kérdések	motiválás, már meglévő tudás előhívása	logikus gondolkodás
Kiállítóterem	a felismert állatok testfelépítésének, életmódjának megállapítása kérdve kifejtő módon – Milyen állat ez? Kis- vagy nagytestű? Mi borítja a testét? Az erdő mely szintjén élhet? Nappali vagy éjszakai állat? Milyen a hallása/szaglása/mozgása (A gyerekek be is mutatták némelyiket.) Sünt, mókust, rókat, vaddisznót is láthattak a gyerekek, mert a múzeumpedagógus életnagyságú, kitömött példányokat mutatott. Magán az állaton nézhették meg a gyerekek a különböző fogalmakat (például ragadozó, mert ilyen a fogazata, növényevő, mert ilyen a fogazata.	már meglévő tudás előhívása, szókincsbővítés, új fogalmak bevezetése, szakszavak pontos használata	logikus gondolkodás, analízis-szintetizáló képesség,

Ez volt az első feladat, hang alapján beazonosítani az állatokat. Ha hang alapján nem sikerült felismerni őket, akkor találós kérdéssel vezette rá a helyes megoldásra a gyerekeket a múzeumpedagógus.

...És az állatok szép sorjában előbújtak rejtekhelyeikről. Megállapítottuk testfelépítésüket, kérdve kifejtő módszerrel elmondták, hogyan élhetnek, mit ehetnek. Ha valamelyik állathoz volt valakinek egy kis története, elmondhatta.

Befejezésként összefoglaltuk a látottakat, hallottakat. Alkalom nyílt még arra, hogy utolsó kérdéseiket feltegyék, és elmondhatták véleményüket az óráról.

Én megköszöntem figyelmüket, türelmüket, megdicsértem őket fegyelmezett magatartásukért és együttműködésükért. A múzeumpedagógus is megdicsérte őket, és újabb kiállításokra, programokra invitálta az osztályt.

Óra végén kedves kis sünit kaptak a múzeumpedagógustól, amire az iskolába vezető visszaúton mindenki nagyon vigyázott.

Újra az iskolában – a múzeumlátogatás tapasztalatai

A gyerekek a múzeumi órán a feladatok közül legjobban az állatok hangjainak felismerését élvezték, és mindenkinek nagyon tetszett a csoportmunkában való együttműködés. Otthon, a szülőknek is sokat meséltek a foglalkozásról. Az osztályban kitettünk pár ott készült fényképet, s többször felidéztek együtt az élményeket, s a gyermekek egymás között s a szüleikkel is – a képek alapján – a múzeumi tapasztalatokról beszélgettek.

A szülők örültek, hogy a gyerekek jól érezték magukat, és egy kicsit más módon tanultak, hogy kimozdultunk az iskola falain kívülre.

Én is nagyon hasznosnak tartottam ezt a foglalkozást, mert úgy láttam, hogy a gyerekek látóköre szélesedett, hogy nemcsak az általam megszokott kérdésfelvetési módokra tudtak válaszolni, hogy szép lassan megtanulnak önállóan gondolkodni, örültem, hogy szakemberrel tudtak párbeszédet folytatni.

Az egész múzeumi foglalkozás során a legnehezebb az időgazdálkodás volt. A sok élmény miatt szinte repült az idő, s a gyerekek szívesen maradtak volna még tovább is a múzeumban.

Amit ma már másképp csinálnék, az, hogy kevesebb feladatot terveznék, hogy több időt tudjanak a múzeumpedagógussal tölteni. Ebben az esetben is beigazolódtott, hogy nagyon hatásos, eredményes, ha minél több érzékszervet vonunk be a tanulásba, illetve, ha nemcsak verbális, lexikai tudásra alapozott tanulsmódot alkalmazunk frontális keretben.

Hárman fogtunk össze, hogy létrejöhessen ez az óra: szülő, pedagógus, múzeum. Célunk az volt, hogy a gyerekeket segítsük, hogy a tudásuk alaposabb legyen, az ismereteiket elmélyíthessék, képességeik, készségeik fejlődjenek... és új élményhez juttassuk őket egy olyan helyen, ami néhányuknak teljesen új volt.

Nagyon pozitív volt a visszhangja az órának, és számomra is sok tanulsággal járt. Más környezetben láthattam a gyerekeket dolgozni, megízlelhatték, hogy milyen érzés az, amikor más kérdez arról a dologról, amiről ők már tanultak környezet órán, bátran válaszoltak a kérdésekre, alkalmazkodtak a múzeum semmihez sem hasonlítható miliójéhez.

A gyerekeknek szélesedett a látókörük, és lassan-lassan megtanulnak önállóan gondolkodni.

Azóta...

Harmadik és negyedik osztályban mi négy múzeumpedagógiai foglalkozáson vettünk részt. Kétszer jártunk a Szennai Szabadtéri Gyűjteményben, mert ez közel van az erdei iskolánkhoz, és partnerségi viszonyba kerültünk. Ez azt jelentette, hogy ha három osztály az iskolánkból legalább 25 fővel kért egy-egy múzeumpedagógiai foglalkozást, akkor olcsóbban vehettünk részt rajtuk.

Osztálykiránduláson elmentünk Keszhelyre, és ott a Balaton Múzeumban a tó élővilágával kapcsolatos foglalkozáson vettünk részt. Nagyon segítőkész volt a múzeum, mert mivel két osztály ment egyszerre.

A két osztály két különböző foglalkozáson vett részt. A végén az állandó kiállításon az igazgató kalauzolta végig az osztályokat, amit szintén nagyon élveztünk, mert nekünk, pedagógusoknak is sok újat tudott mondani, amit a későbbi szakmai munkánkban már mi is felhasználhatunk.

Összegzés

A múzeum és az iskola közötti kapcsolat mindegyik fél számára rendkívül fontos. Míg a múzeumok szempontjából a diákok és pedagógusaik megfelelő programokkal állandó látogatói bázist jelentenek, az iskolások és pedagógusok számára kiváló és hatékony tanulási-tanítási színtér, sőt a pedagógusok esetében saját önképzésük helyszíne is lehet a múzeum.

Mindkét intézmény számára alapvető fontosságú a rendszeres kapcsolat kialakítására, fenntartására való törekvés.

A múzeum – például szakirányú továbbképzések szervezésével – segítheti a pedagógust kiállításainak eredményes felhasználásában, a pedagógus, illetve az érdeklődő diáksereg új kiállítási témák, programok kidolgozására inspirálhatja a múzeumi szakembert.

Úgy tapasztaltam, hogy a múzeumok részéről megvan az együttműködésre való hajlam, amit azzal is bizonyítanak, hogy egyre inkább látogatóbarátta próbálják alakítani a belső tereket, ahogy például a Rippl-Rónai Megyei Hatókörű Városi Múzeum is tette „A múzeumok iskolabarát fejlesztése” című TIOP-pályázat keretében. A nyertes pályázatból befolyt összegben egy oktatótermet, egy kézműves-foglalkoztató termet és egy vetítőtermet alakítottak ki. Ezek a fejlesztések kiválóan erősítik a múzeum oktatási funkcióját. Tehát a múzeum a tárgyi feltételeket megteremtette. A „NagyKUL-TÚRA” pályázat keretében 2010-ben több mint 1400 diák látogatta meg a múzeumot.

Nagy általánosságban elmondható, hogy a pedagógusok is nyitottak a múzeummal való kapcsolat megteremtésében, nem zárkóznak el a múzeumok kínálta lehetőségek felhasználásától. Ha konkrétumot kérdeztem egy-egy pedagógustól, akkor már árnyaltabb a kép. A pedagógusok mintegy fele nem tud a helyi múzeum kínálta lehetőségekről, ebből következik, nem is tudja beépíteni azt oktató-nevelő munkájába.

Úgy gondolom, a múzeum feladatai közül ebben az esetben legfontosabb lenne a tájékoztatás, az információáramlás megteremtése és a motiváció.

A sikeres múzeumlátogatásban ugyanakkor a múzeumi környezet és a múzeumi szakemberek, múzeumpedagógusok mellett alapvető a pedagógus felelőssége. Csak egy jól felkészült pedagógus képes megfelelően motiválni, az iskola falain kívüli környezetet más megközelítésben, „lazább” kontextusban, interaktív módszerekkel eredményes tanulási helyzetet alakítani. Ha ügyesen készítjük fel a gyerekeket, ha jól motiválunk, ami mind az értelmi, mind az érzelmi tanulás fontos eleme, akkor a gyerekek egyre többet és többet akarnak tudni, inspirálják egymást és a pedagógust is. Ha ezt sikerül elérni, mindkét fél jól érzi magát, és a tanulók kiugró teljesítményekre lesznek képesek.

Az ismertetett múzeumi óra, illetve az azt követő további múzeumi élmények megyőzték a múzeumpedagógia fontosságáról, a múzeumi környezet eredményes hasznosíthatóságáról. Nekünk, pedagógusoknak amennyiszer csak lehet, ki kell lépniünk az iskolák falain kívülre, meg kell keresni azokat a lehetőségeket, amik motivációként szolgálhatnak a gyerekek számára – a múzeum kiváló hely erre.

Felhasznált irodalom

- Dr. Bereczki Ibolya – Sági Iona (szerk.): Iskolák és múzeumok partnersége. Pedagógus továbbképzés. Múzeumiskola 2. Szabadtéri Néprajzi Múzeum-Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2009.
- Dr. Bereczki Ibolya – Sági Iona (szerk.): Múzeumok közoktatási hasznosítása. Pedagógus továbbképzés. Múzeumiskola 3. Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. Szentendre, 2009.
- Nagy Hedvig: A múzeumok helye és szerepe az oktatásban. Hogyan tovább? 2001./4.
- Palotainé Simon Iona: A múzeumpedagógia elméleti alapjai. In: Múzeumpedagógiai tanulmányok I. Foghtűy Krisztina – Szepesházy Ágnes (szerk.), ELTE PPK Oktatásmódszertani Központ, Budapest, 2003.
- Takács Anett: Animáció – múzeumpedagógiai ismeretek. Együd Árpád Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény. Kaposvár, 2010.
- Takács Anett: A művészeti nevelés jó gyakorlatai hazai múzeumokban – múzeumpedagógia, a pedagógusok nélkülözhetetlen eszköztára. In: Gyermeknevelés I. évf. 2. sz. 2013. 48–56. http://old.tok.elte.hu/gyermekneveles/2_szam/Takacs_Anett.pdf
- Takács Anett – Walter Imola: Előszó. In: Takács Anett – Walter Imola (szerk.): Múzeum és pedagógia < Múzeumpedagógia. Múzeumok nagyító alatt. Tanulmányok a Kaposvári Egyetem múzeumpedagógiai konferenciájának előadásából. Kaposvár, KE PK, 2012.
- Vásárhelyi Tamás: Környezeti nevelés a múzeumban. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 1995.
- Vásárhelyi Tamás – Kárpáti Andrea (szerk.): Múzeumi tanulás. MTM – Bp., Typotex, Budapest, 2011.
- Vásárhelyi Tamás – Sinkó István: Múzeum az iskolatáskában. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.
- Walter Imola – Takács Anett: Felnőtteknek szóló múzeumi foglalkozások tervezésének vizsgálata az érzelem- és/vagy viselkedésszabályozás tükrében. In: Takács Anett – Walter Imola (szerk.): Múzeum és pedagógia. In: Múzeumpedagógia. Múzeumok nagyító alatt. Tanulmányok a Kaposvári Egyetem múzeumpedagógiai konferenciájának előadásából. Kaposvár, KE PK, 2012.
- Walter Imola – Takács Anett: Pedagógusok új szerepben, múzeumpedagógiai módszerek alkalmazása a gyakorlatban – mint új perspektíva. In: A református tanítóképzés múltja, jelene, jövője. Szerk: Pinczésné dr. Palásthy Ildikó. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképzés Főiskola, Debrecen, 2011.